

พุทธปณิธาน : โครงการปณิธานสู่ความดี
Buddha's Panidhana : The Panithand Project to The Goodness

พระครูสุนทรเชมามิณันท์ (เชมธมฺโม)
Phrakhru Sunthonkhemapinan (Khemadhammo)
วัดกองดิน ต.กองดิน อ.แกลง จ.ระยอง
Wat Kongdin Klang, Rayong, Thailand

บทคัดย่อ

โครงการ “ปณิธานความดี ปีมหามงคล” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพราะผลกระทบจากการที่สังคมไทยได้ประสบกับปัญหาทางด้านความมั่นคง ประชาชนในชาติขาดสันติสุข สงบร่มเย็น เพราะการแตกแยกทางความคิดนำไปสู่การขาดความรักและสามัคคี รัฐบาลที่เข้ามาบริหารปกครองประเทศยกความสำคัญของปัญหานี้เป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องหารูปแบบกระบวนการวิธีการที่จะนำมาแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อนำความสุขกลับคืนมาสู่ประชาชน โดยอาศัยแนวคิด “การตั้งปณิธาน” อันเป็นหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อนโครงการใช้เป็นตัวแบบในการสร้างทางเลือก (Alternatives) อีกรูปแบบหนึ่งในฐานะเป็นเครื่องมือ (Tool) หรือเป็นแกนหลักที่จะนำไปใช้ได้จริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน

คำสำคัญ : ปณิธาน, พุทธปณิธาน

Abstract

The Goodness Resolution for the great favorable year project is a result of the Thai society faced the unsecurity trouble. The people lack of peace because they cannot unify their different ideas to be the practical ideas ; therefore, the government rise up this issue the nation issue. They prompt find out the method to return the happiness to the people ; moreover, drivethrought the concept of The Goodness of Panidhana resolution from the Buddhist doctrins as a tool to build up the ethics and change the social behavior.

Keyword : Panithand, Buddha's Panidhana

บทนำ

บุคคลที่เริ่มต้นในการทำดีด้วยการมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ไม่หวั่นไหว ประกอบด้วย ความปรารถนาอย่างแรงกล้า ในพระพุทธศาสนาเรียกบุคคลเช่นนี้ว่าเป็นผู้มี “ปณิธาน” มีอุดมการณ์อันสูงส่งไม่ว่าจะอยู่ในทางโลกหรือทางธรรมก็สามารถที่จะดำเนินชีวิตของตนไปให้ถึงจุดเป้าหมายแห่งความสำเร็จนั้นได้เหมือนดังการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าก็ได้เคยผ่านการตั้งปณิธานเพื่อกระทำความดีกันมาก่อนแล้วทั้งสิ้น บทความ “จากพุทธปณิธาน สู่วิถีการปณิธานความดี” เป็นบทความที่ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะนำเสนอให้กับสังคมชาวพุทธได้มีมุมมองไปในทิศทางเดียวกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ร่วมวัฒนธรรมสถาบันองค์กร หรือมีวัฒนธรรมองค์กร (Organisational Culture) เดียวกัน สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้โดยมีหลักเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ มีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ ค่านิยม พันธกิจมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันอันจะเป็นเหตุช่วยทำให้ลดความขัดแย้งในการเป็นผู้มีความคิดต่าง ภายใต้กรอบแนวความคิดที่ว่าทำอย่างไรที่จะให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมในสังคมองค์กรเดียวกันได้อย่างมีสันติสุขสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุปัจจัยทำให้มนุษย์ต้องหันเหออกไปจากการทำความดีก็คือ การขาดอุดมการณ์อันเป็นแนวหลักสำคัญเพื่อนำคติของชีวิตขาดความเป็นผู้มีจิตใจที่มั่นคงเพื่อเป็นแรงยึดเหนี่ยว จึงทำให้มนุษย์ผู้มีจิตที่คิดจะทำดีเพื่อสังคมไม่อาจที่จะทำความดีให้สำเร็จได้ตามความต้องการของตน เช่นนี้แล้วบุคคลที่มีหัวใจดุจดั่งพระโพธิสัตว์ที่มีอุดมการณ์อันยิ่งใหญ่เพื่อช่วยเหลือและนำโลกให้เกิดสันติสุขจึงนับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้นสังคมโลกในยุคสมัยปัจจุบันจึงเป็นสังคมที่กำลังขาดผู้นำที่มีหลักคุณธรรมที่ต้องการกระทำความดีโดยไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน บุคคลที่จะกระทำเช่นนี้ได้ต้องเป็นเสมือนพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญสร้างบารมี เป็นผู้มีอุดมการณ์อันสูงส่งในชีวิตอย่างแรงกล้าที่จะฝ่าฟันอุปสรรค และพร้อมที่จะเป็นบุคคลต้นแบบที่จะดำเนินชีวิตของตนเพื่อช่วยเหลือหมู่ชน เหมือนดังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ก่อนที่จะบรรลุธรรมก็ได้เคยเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ได้ตั้งปณิธานเป็นสัตยาธิฐานปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า แล้วได้วางแผนในการกระทำความดีข้ามภพข้ามชาติผ่านระยะเวลาอันยาวนานเพื่อให้สำเร็จถึงพระโพธิญาณ

ปณิธานทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่พอมาถึงปัจจุบัน การตั้งปณิธานก็ยังถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอยู่มากในสังคมและยังเป็นการเริ่มต้นในการทำดีที่ตัวเรา ดังจะเห็นได้จากโครงการ “ปณิธานความดี ปีมะแมมงคล” ของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล, 2559) ที่ส่งเสริมมุ่งเน้นให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมการตั้งปณิธานความดีเพื่อส่งเสริมความเป็นคนดีของสังคม ประเทศชาติและบ้านเมืองโดยการรณรงค์เชิญชวนประชาชนรวมใจถวายของขวัญแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ระหว่างปี 2558 - 2560 ภายใต

โครงการ “ปณิธานความดี ปีมหามงคล” นี้ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพราะผลจากการที่สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาทางด้านความมั่นคง ประเทศชาติอยู่ในภาวะประชาชนในชาติขาดสันติสุข สงบ ร่มเย็น เพราะการแตกแยกทางความคิดนำไปสู่การขาดความรักและสามัคคี (นันทวัฒน์ พรหมานันท์, 2559) รัฐบาลที่เข้ามาบริหารปกครองประเทศยกความสำคัญของปัญหานี้เป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องหารูปแบบกระบวนการวิธีการที่จะนำมาแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อนำความสุขกลับคืนมาสู่ประชาชน นอกจากนี้ก็ยังมีสำนักงานพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ได้ร่วมกันทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการวิธีการในการเสริมสร้างคุณธรรม โดยใช้ “ศีล” มาเป็นทางเลือกและเครื่องมือในการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยกำหนด 7 กิจวัตรความดี คือ 1. การรักษาศีล 5 2. สวดมนต์นั่งสมาธิ 3. ฝึกนิสัยรักสะอาด 4. คิดดี 5. พุดีดี 6. บำเพ็ญประโยชน์ และ 7. พังธรรม ประยุกต์เข้ากับหลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนาที่ว่า ให้ละชั่วทำดีด้วยกายและวาจา ทำจิตใจให้ผ่องใส แล้วร่วมสร้างปณิธานสู่ความดีให้กับสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559)

ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่าบทความนี้สามารถที่จะยกระดับเข้าสู่การศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการแก้ไขปัญหาสังคมที่กำลังขาดต้นแบบมนุษย์ในอุดมคติเพื่อส่งเสริม “มาตรฐานความเป็นคนดี” ให้กับสังคมอีกส่วนหนึ่งโครงการนี้มีนัยสำคัญที่สอดคล้องกับการตั้งปณิธานตามแนวพระโพธิสัตว์ เป็นการถอดบทเรียนจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับทางโลกตั้งแต่การเริ่มต้นทำความดีของพระโพธิสัตว์ผู้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า โดยปรารถนาเริ่มต้นในการทำดีด้วยใจ ด้วยเหตุนี้ผู้มีความเกี่ยวข้องจึงต้องหากระบวนการวิธีการเพื่อจะได้ปรับปรุงส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลของชาติให้กลับกลายมาเป็นคนดี มีกระบวนการวิธีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งทางด้านความคิด ทศนคติ อุดมการณ์ ให้ได้เป็นผู้ที่มีโอกาสของชีวิตในการสรรสร้างการทำ ความดี มีการเสียสละ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดมีในตนและสังคมส่วนรวมต่อไป

ความหมายของปณิธาน

คำว่า ปณิธาน (Panidhāna) [ปะ-] น. ประณิธาน. (ป.; ส. ปณิธาน.) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) หมายถึงการตั้งใจ (determination, aspiration, longing) อย่างแน่วแน่ หรือการตั้งความปรารถนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) (wish, will, desire, resolution) คือ ความตั้งใจของพระมหาบุรุษผู้มีจิตใจมุ่งมั่นต่อการทำความดีเพื่อนำคุณความดีที่ได้จากการบำเพ็ญบารมีนั้นไปจนกว่าจะถึงการบรรลุธรรมเป็นพระพุทธเจ้า “ติณโณ ตาเรยฺยํ, มุตโต โมเจยฺยํ, พุทฺโธ โพเธยฺยํ” เราข้ามได้แล้วจะให้ผู้อื่นข้ามได้ด้วย เราพ้นแล้วจะให้ผู้อื่นพ้นด้วย เราตรัสรู้แล้วจะให้ผู้อื่นรู้ด้วย (คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร, 2552) เป็น

ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ของพระโพธิสัตว์ ผู้มีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่นในการบำเพ็ญบารมี เพื่อนำพาเหล่าเวไนยสัตว์ให้ข้ามพ้นห้วงมหรณพอันยาวไกลคือวัฏฏะ ด้วยการตั้งเป้าหมายในอุดมการณ์ที่แสดงความสามารถอันยิ่งใหญ่ที่จะบรรลุสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (บรรจบ บรรณรุจิ, 2529) ความตั้งใจอย่างแน่วแน่นั้นมีความมั่นคงหนักแน่นยิ่งเสียกว่า ภูผาสิงขร (พระพุทธพุกามและพระพุทธญาณ, 2557)

สรุปว่า ปณิธาน คือ ความตั้งใจอันเป็นความปรารถนาอย่างแน่วแน่ กระทำการปฏิญาณตนตามเหตุเจตนาด้วยความมุ่งมั่น ตั้งมั่น และเชื่อมั่นในสิ่งที่จะกระทำนั้นอย่างจริงจัง และจริงใจ เช่น มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ โดยไม่เลือกกว่าเป็นใคร ที่ไหน และเวลาใด ประกอบจิตด้วยความมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายเต็มเปี่ยมไม่ย่อท้อ มีจิตมั่นคงไม่หวั่นไหว ไม่โยกคลอนเป็นความตั้งใจที่แน่วแน่มั่นคงต่อเนื่องไม่ขาดตอนการแสดงออกถึงความตั้งใจ และการตั้งเป้าหมายในอุดมการณ์ที่แสดงความสามารถอันยิ่งใหญ่ที่จะบรรลุสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทั้งนี้พระโพธิสัตว์ก็ต้องเป็นผู้ที่มีเงื่อนไขหลักคุณธรรมและวิธีการที่สำคัญบางประการที่จะต้องยึดหรือวางเป็นรูปแบบเพื่อปฏิบัติตนเป็นพิเศษมากกว่าบุคคลใดๆ ในโลก

การตั้งปณิธานในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงเรื่องการตั้งปณิธานไว้ในคัมภีร์ต่างๆ โดยมีพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์เป็นต้นแบบกรณีศึกษา กล่าวถึงการตั้งจิตปรารถนา ตั้งแต่ยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์และเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏฏ์มีตัวอย่างอยู่ในคัมภีร์ชินาลังการฎีกา ได้กล่าวถึงปณิธานเจตนา (พระพุทธรัชชิตาจารย์, 2545) ไว้ว่า “เมื่อพระโพธิสัตว์กระทำการอธิฐานบารมี เป็นปณิธานเจตนาด้วยจิตอันเว้นจากโลภะเป็นต้นแทบบาทมูลของพระพุทธเจ้าที่ปึงกร มหาปฐพีได้หวั่นไหว หนึ่งหมื่นโลกธาตุทั้งสิ้นได้มีแสงสว่างเป็นหนึ่งเดียวกัน พระโพธิสัตว์ได้เป็นเหมือนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในวันนั้น” (รังษี สุทนธ์และคณะ, 2548) แม้เมื่อได้เสด็จประสูติออกจากพระครรภ์ของพระราชมารดาแล้ว ได้เสด็จดำเนินไป 7 ก้าว ทรงประกาศด้วยอาสภิวาจาว่า “เราคือผู้เลิศของโลก เราคือผู้เจริญที่สุดของโลก เราคือผู้ประเสริฐที่สุดของโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 10/31/14) พระดำรัสนี้คือปณิธาน ที่แสดงออกถึงความตั้งใจอันแน่วแน่ของพระบรมมหาโพธิสัตว์ ผู้เสด็จลงมาอุบัติในโลกเพื่อสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้ายพระองค์ได้ทรงยึดเอาอาสภิวาจานี้เป็นหลักใจแห่งปณิธานเพื่อดำเนินพระราชจริยาวัตรแห่งพระองค์จนได้บรรลุสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

ความคิดเห็นของผู้วิจัย การใช้คำว่าปณิธานจะใช้ในความหมายว่า ความตั้งใจหรือความปรารถนาไว้จะโดยปรารถนาเหตุของพระมหาบุรุษซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระพุทธบิดา พุทธมารดา พระอรหันตเจ้า พระอัครสาวก เบื้องซ้ายเบื้องขวา หรือเพื่อปรารถนาเป็นเอตทัคคะผู้เลิศกว่าใคร เป็นสหชาติ 7 เป็นคู่บารมี เป็นพุทธอุปฐาก หรือแม้ปรารถนาเป็นหมอประจำตัวเพื่อรักษาพระพุทธเจ้าก็ล้วนแล้วแต่ต้องตั้งจิตอันเป็นสัมมาทิฐิ ตั้งจุดประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมายของชีวิต ผ่านการตั้งปณิธาน ตั้งจิตเพื่อปรารถนาขอที่จะเป็นด้วยกันทั้งสิ้น การตั้งปณิธาน เป็นการกำหนดกรอบความคิดหลักสำคัญ เป็นเรื่องที่ชาวพุทธซึ่งเป็นพุทธบริษัท 4 ทุกคนควรได้รู้จักและทำการศึกษา แล้วนำมาประยุกต์ปรับใช้กับชีวิตเพื่อทำการวางแผน จัดวางระบบ ระเบียบในชีวิตตามแนวของพุทธปณิธานศาสตร์ เพื่อนำตนไปสู่พระนิพพาน

ความสำคัญของการตั้งปณิธาน

หากมีคำถามว่า ทำไมต้องตั้งปณิธาน ไม่ตั้งไว้ได้ไหม ไม่ตั้งแล้วจะทำให้งานไม่สำเร็จผลหรือไม่ การตั้งปณิธานเป็นเหมือนกับพลังใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงขับเคลื่อนฝ่ายดีหรือพลังใจฝ่ายบวก ถ้าพลังใจนี้เกิดมีในตัวของคุณคนใดได้มาก ก็จะเป็นเหตุให้คุณคนนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์หรือตั้งความปรารถนาไว้ได้มาก ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ได้ตั้งปณิธาน หรือไม่มีพลังใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก็เหมือนกับขาดพลังในการช่วยขับเคลื่อนซึ่งอาจจะประสบความสำเร็จได้จริงแต่ก็ต้องใช้เวลาหรือมีกระบวนการขั้นตอนที่มากกว่าเดิมอีกมาก มีตัวอย่างเรื่องเล่าไว้ในเทวโรหนปริวรรตว่า หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เสร็จแล้ว ก็มีพระประสงค์ที่จะเสด็จกลับลงมาสู่มนุษยโลก จึงได้แสดงโลกวิวรรตปาฏิหาริย์ คือ การเปิดโลกให้สัตว์เลื้อยคลานมองเห็นซึ่งกันและกันได้ มีเนื้อความพรรณนาไว้ว่า “แลสัตว์คนใดคนหนึ่งซึ่งจะไม่ปรารถนาพุทธภูมิฉันใด มิได้มีเป็นอันขาด ล้วนแต่ (ตั้งมโนปณิธาน) คิดปรารถนาพุทธภูมิมีโพธิญาณด้วยกันทั้งสิ้น” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2555)

ดังนั้นสังคมโลกในยุคสมัยปัจจุบันจึงเป็นสังคมที่กำลังขาดผู้นำที่มีหลักคุณธรรมที่ต้องการกระทำความดีโดยไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน บุคคลที่จะกระทำเช่นนี้ได้ต้องเป็นเสมือนพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญสร้างบารมี เป็นผู้มียุทธมการณ์อันสูงส่งในชีวิตอย่างแน่วแน่ที่จะกล้าฝ่าฟันอุปสรรค และพร้อมที่จะเป็นบุคคลต้นแบบที่จะดำเนินชีวิตของตนเพื่อช่วยเหลือหมู่ชน เหมือนดังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ก่อนที่จะบรรลุธรรมก็ได้เคยเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ได้ตั้งปณิธานเป็นสัตยาธิษฐานปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในครั้งแรก (ปฐมจิตตูปาทกาล) แล้วได้วางแผนในการกระทำความดีข้ามภพข้ามชาติเพื่อให้สำเร็จถึงพระโพธิญาณและเมื่อ

ทรงประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ก็ทรงอาศัยพุทธปณิธานประกาศไปในจิตใจขององค์กรคือ พุทธบริษัท 4 เพื่อให้ช่วยเหลืองานในการประกาศพระสัทธรรม

ประเภทหรือลักษณะการตั้งปณิธานในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์สารัตถทีปนีฎีกา ได้กล่าวถึงประเภทหรือลักษณะของการตั้งปณิธาน การสั่งสมบารมีของมนุษย์ปุถุชนไปสู่ความเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อที่จะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้านั้นจะต้องตั้งปณิธานมีความปรารถนาอย่างแน่วแน่แบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลา (คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร, 2552) คือ

ระยะเวลาที่ 1 : มโนปณิธาน (เป็นการตั้งความปรารถนาไว้ในใจ) เป็นการบำเพ็ญบารมีตอนต้นนับแต่เริ่มแรกทรงดำริอยู่ในพระทัยว่า “เราปรารถนาจักได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าสักพระองค์หนึ่ง” แล้วก็ไตร่ตรองนึกอยู่แต่ในพระทัยเช่นนี้ โดยมีได้ออกโอษฐ์หรือเอ่ยพระวาจาออกมา

ระยะเวลาที่ 2 : วจีปณิธาน (เป็นการตั้งความปรารถนาด้วยการเปล่งวาจา) เป็นการบำเพ็ญบารมีในช่วงตอนกลาง คือหลังจากทรงดำริอยู่ในพระทัยจนครบแล้วจึงทรงออกโอษฐ์ปรารถนาพระพุทธภูมิว่า “เราจักเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลให้จงได้” แล้วก็สร้างพระบารมีเรื่อยไปอย่างไม่หยุดยั้ง ตั้งพระทัยออกพระวาจาปรารถนาอยู่เช่นนี้

ระยะเวลาที่ 3 : กายวจีปณิธาน (เป็นการตั้งความปรารถนาทั้งด้วยกายและวาจาประกอบกัน) เป็นการบำเพ็ญบารมีในช่วงตอนปลายคือ หลังจากออกโอษฐ์ ปรารถนาพระพุทธภูมิมาจนครบแล้ว จึงจักได้มีโอกาสที่จะรับลัทธิยาเทศ คือ คำพยากรณ์จากสำนักของพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จอุบัติเกิดขึ้นแล้วในโลกว่า “ท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างเที่ยงแท้แน่นอน” พระโพธิสัตว์เมื่อได้รับลัทธิยาเทศเป็นครั้งแรกแล้วก็จะได้ชื่อว่าเป็นพระนิยตโพธิสัตว์ จากนั้นก็ต้องใช้เวลาสั่งสมบารมีแห่งพระโพธิญาณให้แก่กล้าขึ้นไปอีกจนถึงการตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

สำหรับผู้ตั้งปณิธานเพื่อจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ขณะนั้นจะต้องพรั่งพร้อมด้วยธรรม ที่เรียกว่าธรรมสมุธาน ความปรารถนาจึงจะสำเร็จได้ โดยมีหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่อยู่ในหลักธรรมนี้ กล่าวคือจะต้องมีความชอบใจและความพึงพอใจ (ฉันทตา) เป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้อุตสาหะกับการทำความดีไปทุกภพทุกชาติ ไม่ว่าจะเกิดในภพน้อยหรือภพใหญ่สำหรับฉันทตา คือ ความเป็นผู้มีฉันทะ อธิบายว่า ท่านผู้ปรารถนาพุทธภูมินั้น แม้จะมีคุณสมบัติครบ 8 ข้อแล้วยังไม่พอ จะต้องเป็นผู้มีใจประกอบด้วยฉันทะ คือ ความรักความพอใจอย่างแรงกล้า มีความอุตสาหะ ความพยายามในการแสวงหาพระโพธิญาณอย่างยิ่ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเล็กใหญ่ เมื่อได้ตั้งจิตปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว จะไม่ล้มเลิกความคิดนั้น แม้จะพบกับความ

ยากลำบากอย่างไร ก็จะไม่ล้มเลิกความปรารถนาความตายก็ไม่สามารถทำให้เปลี่ยนใจได้ ดังที่มีคำเปรียบเปรยไว้ในคัมภีร์จรียาปิฎกไว้ว่า คือ ความเป็นผู้มีฉันทะใหญ่ อุปมาผู้ที่ต้องการข้ามท้องจักรวาลอันมีน้ำท่วมด้วยกำลังแขนของตนโดยไม่ย่อท้อกลับมีความพึงพอใจว่า เราจักข้ามถึงฝั่งได้ หรืออุปมาว่าผู้ใดเหยียบจักรวาลทั้งสี่อันเต็มไปด้วยถ่านเพลิงด้วยเท้าทั้งสองสามารถก้าวเลยไปถึงฝั่งได้ แล้วไม่ย่อท้อกลับพอใจว่า เราจักก้าวเลยไปถึงฝั่งได้หรือให้อยู่ในนรกนาน 4 อสงไขยแสนกัป เพื่อแลกกับการได้เป็นพระพุทธเจ้าก็พร้อมที่จะกระทำ (ปัญญา ใช้นาง, 2552)

สรุป การตั้งปณิธานในพระพุทธศาสนาโดยมีช่วงระยะเวลาทั้ง 3 ถือว่าเป็นการทดสอบความตั้งใจของพระโพธิสัตว์ที่มีความปรารถนาอันยิ่งยงที่จะให้บรรลุถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความสำคัญของการตั้งปณิธานจึงเป็นเรื่องสำคัญเหมือนกับเป็นกรอบแนวความคิดที่จะนำไปสู่การวางแผนชีวิตทั้งในระยะสั้นและยาวเพื่อวางระบบในการกระทำความดีข้ามภพข้ามชาติเพื่อให้สำเร็จถึงพระโพธิญาณ

การตั้งปณิธานตามรูปแบบของพระพุทธเจ้า

กว่าจะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้สัก 1 พระองค์ แต่ละพระองค์ก็ต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งปณิธานเพื่อปรารถนาเหตุความปรารถนากันมาก่อน แล้วก็ต้องมีการตั้งจิตปรารถนาย้ากันมาทุกภพทุกชาติจนกว่าจะถึงการตรัสรู้หลุดตรัสสัมโพธิญาณในพระชาติสุดท้าย อุดมการณ์หรืออุดมคติธรรมที่จารึกติดฝังแน่นประทับอยู่ในใจ ทำให้การอุบัติเกิดขึ้นในแต่ละภพชาติทั้งภพน้อยและภพใหญ่เป็นการเกิดที่มีคุณค่าเพราะปณิธานคือความตั้งใจอันได้ตั้งจิตอธิษฐานตั้งความปรารถนาไว้แล้วนี้ เป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้ได้กระทำความดีนับภพนับชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งปณิธานเพื่อปรารถนาเหตุปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า จากข้อความข้างต้น ตามคัมภีร์พระไตรปิฎกและฎีกาได้อธิบายว่า การตั้งความปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในตอนแรก ระยะเวลาที่ 1 เป็นแบบในใจ (มโนปณิธาน) ต่อมาเป็นระยะเวลาที่ 2 เป็นแบบวจีปณิธาน และระยะเวลาที่ 3 เป็นแบบกายวจีปณิธาน ตามประเภทของพระพุทธเจ้า 3 ประเภทดังนี้

การตั้งมโนปณิธานของพระพุทธเจ้า

คำว่า “มโนปณิธาน” มาจาก “มโน+ปณิธาน” หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ช่วงมโนปณิธาน เป็นช่วงของการบำเพ็ญบารมีตอนต้นตั้งแต่เริ่มแรกคิดอยู่ในใจว่า “เราจักเป็นพระพุทธเจ้าสักพระองค์หนึ่งให้ได้ในอนาคตกาล” คิดอยู่ในใจอย่างนี้โดยมิได้เปล่งวาจาแต่ประการใดเป็นเวลา 7 อสงไขย ดังปรากฏเรื่องในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า

1. ในพระชาติแรกที่ทรงเกิดมโนปณิธานนั้น ได้ทรงเกิดเป็นชายยากจนอยู่ในแคว้นคันธาระ คราวหนึ่งรับจ้างคุมเรือสินค้าออกไปค้าขายยังสุวรรณภูมิทางทะเลเรือเกิดอัปปาง พระโพธิสัตว์ตั้งสติแหวกว่ายช่วยพยุงมารดาซึ่งตามไปด้วยมุงหน้าเข้าฝั่ง ขณะนั้นเองมหาพรหมชั้นสุทธาวาสเห็นพระโพธิสัตว์มีความเพียรเป็นเลิศ จึงตกลงใจให้คิดปรารภนาพุทธุมฺมิเพื่อช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นวิภูฏทุกข์และด้วยอานิสงส์ที่ตั้งจิตปรารภนาพุทธุมฺมิ (พระรัตนปัญญาเถระ, 2518)

2. ชาตที่เกิดเป็นพระเจ้าสัตตตตาสนกทมกะ (หรือพระเจ้าคชปิยะ) พระโพธิสัตว์มีช้างเชือกหนึ่ง เป็นช้างทรงและตกมัน ทรงทอดพระเนตรเห็นความทุกข์ของสัปขังตกมัน ที่กำลังคลุ้มคลั่งด้วยแรงราคะแล้วเกิดสังเวชพระทัย จึงทรงตั้งมโนปณิธานขอเป็นพระพุทธเจ้า เพื่อช่วยเปลื้องสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากกิเลสมีราคะ เป็นต้น

3. ชาติที่เกิดเป็นพราหมณ์อยู่ในแคว้นมคธ พระโพธิสัตว์นับถือพรหมต่อมาได้ออกบวชเป็นฤาษีอยู่ที่ภูเขาปณฑระ ในชาตินั้นพระโพธิสัตว์เห็นเสือแม่ลูกอ่อนตัวหนึ่งหิวกำลังจะกินลูกของตนเอง จึงได้สละร่างของตนเองให้แม่เสือกินโดยกระโดดจากหน้าผาลงมาตกตรงหน้าแม่เสือ แต่ก่อนจะกระโดดนั้น พระโพธิสัตว์ได้ตั้งจิตปรารถนาขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อช่วยเปลื้องสัตว์โลกให้รอดพ้นจากการทำบาป ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องทุกข์ทรมานอยู่ในสังสารวัฏ

4. ชาตื้ที่เกดเป็นพระกนิษฐภคินีต่างพระมารดาของพระพุทเจ้าปุราณที่ปิงกรพระ โพรสิศัวได้ถวายน้ำมันเมล็ดผักกาดแก่พระสาวกรูปหนึ่ง ซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาตน้ำมัน เพื่อไป ทำประทีปบูชาพระพุทเจ้า พระนางได้ตั้งจิตปรารถนาขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทเจ้า เหมือนอย่างพระเชษฐา พระสาวกรูปนี้ต่อมาได้ตรัสรู้เป็นพระพุทเจ้าที่ปิงกรและพยากรณ์ให้ เมื่อเกิดเป็นสุเมธดาบส

5. ชาตินี้ที่เกิดเป็นพระเจ้าอติเทวะหรือพระเจ้าอริเทพโพธิสัตว์แห่งเมืองกรุงทกนคร พระโพธิสัตว์ได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าพรหมเทวาจากการแนะนำของบุโรหิตสิริคุตตะผู้ทำหน้าที่ท่อนาสาน์บอกอรรถข้อธรรมแก่พระองค์และทรงตั้งมโนปณิธานปรารถนาพหุภูมิ

มนุษย์เราส่วนใหญ่หรือแทบทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด นับถือศาสนาใดที่เกิดมาในโลกนี้ ย่อมมีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตด้วยกันทั้งนั้น
 ดังเช่น เจ้าชายสิทธัตถะผู้ตั้งมโนปณิธานว่า ขอจุติมาเป็นพระพุทธเจ้า ภายหลังจึงได้ตรัสรู้
 อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระโคตมพุทธเจ้า อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วน
 แล้ว ก็จะพบว่าท่านเหล่านี้มิใช่เป็นแต่เพียงผู้ตั้งความปรารถนาแล้วนั่งรอนรอนรอผลแห่งความ
 ปรารถนาเพียงอย่างเดียว แต่ได้ใช้กำลังความเพียรพยายามในการสร้างสมบารมีต่าง ๆ เช่น
 ทานบารมี ศีลบารมี เป็นต้น เพื่อทำความปรารถนาของตนให้เป็นจริง

การตั้งจิตปณิธานของพระพุทธเจ้า

ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเขียนไว้ว่า เมื่อพระบรมพระโพธิสัตว์ได้เสด็จลงมาปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายา ในคราวที่ประสูติออกจากมาตุคัพโภทรแห่งพระมารดา ได้ทอดพระกายยืนเหยียดพระบาท บ่ายพระพักตร์ไปทางทิศอุดรแล้วย่างก้าวพระบาทดำเนินไป 7 ก้าว แล้วจึงเปล่งพระสุรเสียงอันไพเราะดุจเสียงแห่งมหาพรหมดรัสอภิวาทด้วยพระคาถาว่า “เราเป็นผู้เลิศในโลก เราเป็นใหญ่ในโลก เราเป็นผู้ประเสริฐยิ่งในโลกการเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเรา บัดนี้ภพใหม่จะไม่มีแก่เราอีก” เป็นอภิวาทของพระบรมมหาโพธิสัตว์พระสิทธัตถะราชกุมารเจ้า ที่ได้ทรงประกาศแก่พวงเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลายในแสนโกฏิจักรวาลให้ได้ทราบถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในปณิธานที่พระองค์ได้เสด็จลงมาเกิดในมนุษย์โลกนี้ เพื่อที่จะบำเพ็ญบารมีในชาตินี้เป็นพระชาติสุดท้าย ด้วยพระดำรัสแห่งอภิวาท คือ พุทธปณิธานที่พระองค์ได้ทรงให้ความสำคัญและยึดถือเป็นแบบแผนชีวิตเพื่อดำเนินประพฤติปฏิบัติเป็นอุดมคติธรรมสูงสุด เป็นฉันทา ความพึงพอใจอย่างแรงกล้าในการที่จะออกบวชเพื่อบรรลุเป็นพระพุทธเจ้า

การตั้งกายวิปณิธานของพระพุทธเจ้า

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้เขียนไว้ว่า ในพรรษาแรกพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ครั้งนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงมีพระดำรัสอันถือได้ว่าเป็นอุดมการณ์แห่งปณิธานที่ได้ตรัสแก่พระอรหันตสาวกรวม 60 รูป ประราภเหตุความตั้งใจอย่างแน่วแน่ของพระองค์ที่จะประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกว่า “...ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าได้ไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน.....” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 15/141/179-180)

พระดำรัสนี้เป็นกายวิปณิธานของพระพุทธองค์ เพราะนอกจากจะทรงประกาศบอกกล่าวแก่พระภิกษุสงฆ์แล้ว แม้ในส่วนพระองค์เองก็ได้เสด็จไปเพื่อเผยแผ่ธรรมที่เมืองราชคฤห์ของพระเจ้าพิมพิสารจุดมุ่งหมายอันเป็นปณิธานในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า จึงหมายถึง การสร้างประโยชน์ ความเกื้อกูล ความสุขแก่พหุชน (พหุชนิตาย พหุชนสุขาย) และเกื้อกูลต่อสังคมโลก (โลกานุกมปาย) เป็นการวางจุดเริ่มต้นที่ฐานแรก คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์เป็นแกนกลาง โดยกำหนดตัว “คุณภาพ-สัมฤทธิ์ผล” หรือมุ่งที่ประโยชน์ เกื้อกูล และความสุกในหลักนี้พระพุทธศาสนามองว่า มนุษย์มีศักยภาพมีธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตั้งปณิธานตามรูปแบบของพระสงฆ์สาวกในสมัยพุทธกาล

พระพุทธเจ้าได้ทรงเป็นบุคคลต้นแบบตัวอย่างในการทำดีเพื่อโลก ทรงอาศัยอุดมการณ์หรือพุทธปณิธานแห่งการบำเพ็ญบารมีที่สะสมมาแม้เป็นระยะเวลานานถึง 20 อสงไขยแสนมหากัปเพื่อนำพระองค์ไปสู่ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้เพียงพุทธสาวกอันเป็นพุทธบริษัท 4 ก็ได้รับแบบอย่างในการตั้งปณิธานจากพระพุทธองค์เช่นกัน

การตั้งมโนปณิธานของพระสาวก

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีของพุทธสาวกหลายท่าน โดยเฉพาะที่เป็นอสีติมหาสาวก 80 รูปแต่ละท่านล้วนแล้วแต่ได้เคยผ่านการตั้งจิตอธิษฐานเพื่อติดตามในการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าในส่วนของการตั้งมโนปณิธานของพระสาวกนั้นคือการตั้งจิตปรารถนาอยู่ในใจ ดังเช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ในอดีตชาติได้เคยเห็นพระพุทธเจ้าทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่งให้เป็นผู้เลิศในด้านการบรรลุธรรมก่อนใครๆ ในพระศาสนา เขาคิดว่า “ภิกษุรูปนี้มีความยิ่งใหญ่มาก เพราะถ้าไม่นับพระพุทธเจ้า ก็ไม่มีใครจะบรรลุธรรมก่อนภิกษุนี้เลย ถ้าตัวเราได้บรรลุธรรมก่อนใครๆ ในสมัยของพระพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งในอนาคตก็จะเป็นการดีหนอ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 32/264/42) พระสารีบุตร ในอดีตชาติครั้งเป็นสรทาบส ก็ได้เคยตั้งปณิธานปรารถนาในใจเมื่อได้เห็นพระอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้าอโนมทัสสีว่า “แม้เราก็ควรได้ทำหน้าที่ของพระสาวกอย่างนี้ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้จะเสด็จอุบัติเกิดขึ้นในอนาคต” ((พระไตรปิฎกภาษาไทย 32/264/42)

การตั้งวชิปณิธานของพระสาวก

การตั้งวชิปณิธานของพระสาวก ส่วนใหญ่เกิดจากการได้เห็นรูปแบบแล้วผ่านการคิดพิจารณาแล้วจึงได้กระทำการเพื่อเอ่ยวาจาออกมา ดังเช่น พระอัญญาโกณฑัญญะได้เคยตั้งปณิธานด้วยวจีกรรมต่อหน้าเบื้องพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าปทุมุตตระ เพื่อขอให้ได้เป็นเอตทัคคะด้านบรรลุธรรมเป็นคนแรก ((พระไตรปิฎกภาษาไทย 32/601-606/92) พระสารีบุตร ในอดีตชาติครั้งเป็นสรทาบส ก็ได้เคยตั้งปณิธานปรารถนาเป็นอัครสาวกเบื้องขวาต่อหน้าพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าอโนมทัสสี พระนางพิมพาโยธรา หรือพระภัททากัจจानาเถรี ได้เคยตั้งปณิธานต่อหน้าเบื้องพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าที่ปิงกร ขอเกิดติดตามเป็นคู่บำเพ็ญบารมีเพื่อช่วยเหลือพระสมณโคดมทุกภพทุกชาติ

การตั้งกายวชิปณิธานของพระสาวก

เป็นขั้นตอนที่พระสาวกหลังจากที่ได้ตั้งมโนปณิธานในใจและได้กล่าวคำพูดออกมาเป็นวชิปณิธานแล้ว ก็จะต้องประพฤติกปฏิบัติตนด้วยธรรม 2 ประการคือ อธิกาโร 1 และฉันทา 1

เพื่อให้การบำเพ็ญบารมีนั้นครบเต็มบริบูรณ์ดังเช่น พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ในอดีตชาติที่เป็นสารถยาบสและสิริวัฑฒกภูมิ เมื่อได้ทราบคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าปทุมมุตระแล้ว ก็ได้พากันทำกรรมดีตลอดชีวิต เรื่องการตั้งกายวชิรณานี้แม้ในพระสาวกอื่นๆ ก็เป็นไปตามนี้เช่นกัน

โครงการปณิธานความดีตามรูปแบบพุทธปณิธาน

ตามวัตถุประสงค์ในการทำโครงการ “ปณิธานความดี ปีมหามงคล : ทำดี เริ่มได้ ที่ใจเรา” นอกจากจะเป็นไปเพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ แล้ว นัยสำคัญของโครงการอีกส่วนหนึ่งก็คือ เพื่อสร้างพลังแผ่นดินในการปฏิรูปประเทศไทย โดยมีหลักการและเป้าหมายที่ประชาชนทุกหมู่เหล่า องค์กรทุกภาคส่วนทั้งในระดับบุคคล หมู่บ้านและชุมชน (1 ชุมชน/หมู่บ้าน 1 ปณิธานความดี) ได้ร่วมตั้งและทำตามปณิธานความดีเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง ในปีมหามงคล 2558 – 2560 โดยเน้นการคิดดี ทำดีตามแนวคุณธรรมและจริยธรรม ในเรื่องที่มีความหมายต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของตนแล้วเชื่อมโยงขยายเป็นกลุ่ม หมู่เหล่า องค์กร และเกิดเป็นพลังแผ่นดินที่มีผลต่อการพลิกฟื้นสังคมไทย โดยผลที่คาดว่าจะได้รับของการทำโครงการนี้ก็คือ ประชาชนทั่วทั้งแผ่นดินได้ร่วมกันตั้งปณิธานความดีได้ปฏิบัติทำตามปณิธานนั้นเพื่อกลายเป็นพระราชกุศลในโอกาสมหามงคลและทำต่อเนื่องไปตลอด ซึ่งจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ก่อตัวจากจุดเล็กๆ ของการปฏิรูปตัวเอง ไปสู่การปฏิรูปประเทศชาตินำมาซึ่งความสุขสงบสันติอันไพบูรณ์

คำถามอันเป็นนัยสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการตั้งปณิธานว่าจะสามารถนำการใช้แนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อนโครงการได้อย่างไร เรื่องนี้นับว่ามีความสอดคล้องกับการตั้งปณิธานทางพระพุทธศาสนา ถ้าจะดูในบริบทรูปแบบลักษณะหรือขั้นตอนที่จะนำไปสู่แผนงานการที่จะมีปณิธานที่ดีได้ จะต้องผ่านกลไกหรือมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดมีในตนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานให้เกิดมีกับประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่หลักธรรมพื้นฐาน เช่น เรื่องกรรม 3 เน้นการกระทำดีด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) เรื่องทวาร 3 เป็นการส่งเสริมและเพิ่มช่องในการทำความดีเพื่อตนเองและสังคม คือ กายทวาร วจิตวาร และมโนทวาร เรื่องสุจริต 3 เป็นการส่งเสริมความเป็นผู้ประพฤติดี มีความประพฤติชอบ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สังคมคนไทยควรจะได้นำมาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปลุกจิตสำนึกดี คิดดี ทำดีตามแนวคุณธรรมและจริยธรรมอีกทั้งก็ต้องประกอบด้วยความเป็นผู้มีเจตนาหรือมีความตั้งใจที่ดี 3 ประการนี้ด้วย คือ 1. กายสัญญาเจตนา 2. วจิตสัญญาเจตนา 3. มโนสัญญาเจตนา เป็นความตั้งใจหรือมีความตั้งใจด้วยกาย วาจา และใจที่จะทำ

ความดีจึงจะทำให้โครงการ “ปณิธานความดี ปีมหามงคล” ประสบความสำเร็จดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างก็คือ การนำ “ปณิธาน” มาเป็นแนวหลักประโยชน์ของชีวิต การนำ “ปณิธาน” บนฐานของคำว่า “พุทธปณิธาน” ตามหลักของพระพุทธศาสนา หรือ “โครงการปณิธานความดี” หากนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ทางโลกแต่อย่างเดียวน่าจะเป็นประโยชน์ตรงตามพุทธประสงค์อันแท้จริงได้ เพราะส่วนใหญ่มุ่งใช้ปณิธานเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเหตุภายนอก แต่ในความเป็นจริงแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ที่จะให้เกิดประโยชน์ที่เรียกว่าอรรถาธิบาย สุขายะ เป็นการสร้างทรัพย์ภายในที่ยั่งยืนกว่าทรัพย์ภายนอก ทรงมีพุทธประสงค์ที่จะให้เหล่าพุทธบริษัทได้เป็นผู้มีความตั้งมั่นในการตั้งมั่นปณิธาน วชิปณิธาน และกายวชิปณิธานเพื่อบำเพ็ญเพียรให้ถึงซึ่งพระนิพพาน

สรุป

บทความ “พุทธปณิธาน : โครงการปณิธานสู่ความดี” เป็นเรื่องที่คุณเขียนมีความต้องการที่จะนำเสนอจุดเด่นและประโยชน์ของปณิธานอีกนัยหนึ่งที่เสมือนเป็นการคิดนอกกรอบเพื่อให้เหมาะสมและทันยุคสมัยปัจจุบันก็คือ นำมาปรับใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างนโยบายสาธารณะ ปรับรูปแบบกระบวนการในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมในรูปแบบเชิงนโยบาย แผนงาน โครงการ เช่น นโยบายศรัทธาเชื่อมั่นผู้นำประเทศหรือผู้นำทางศาสนา และแม้ในส่วนย่อยของการดำรงชีวิตเพื่อประกอบกิจการงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับสังคมครอบครัว หรือการบริหารประเทศ ก็สามารถนำเอาหลักการนี้ไปปรับใช้ให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการให้กลุ่มคนต่างๆ ในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยการออกแบบกฎเกณฑ์ หรือระเบียบต่างๆ ให้สังคมได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบันที่องค์กรหรือสถาบันทุกภาคส่วน รวมถึงสถาบันทางพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ล้วนเปิดช่องทางมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีปณิธานในองค์กร เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการดำเนินโครงการเพื่อความ สุขความเจริญและเป็นประโยชน์แก่อุปการะแก่หมู่ชนทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง: References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร. (2552). *คัมภีร์สังฆการีวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2529). *โสดาตถกัมมทานิทาน พากย์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- ปัญญา ใบบางยาง. (2552). *80 พระอรหันต์ ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 23) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระพุทธพุกามและพระพุทธานุ. (2557). *ตำนานมูลศาสนา*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545). *มุนินาถที่ปณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พระรัตนปัญญาเถระ. (2518). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. ศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร แปลรวบรวม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรจน์บำรุงนุกุลกิจ.
- รังษี สุทนต์และคณะ (2548). *คัมภีร์ชินาลังการฎีกา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. (2555). *พระปฐมสมโพธิกถา ตอนเทโวโรหนปริวรรต*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

